სემინარი 6 — ხუთი გასაღები ერთი კარისთვის

N524 · კვირა 6 · ქეის-დისკუსია

სემინარი 6 — „ხუთი გასაღები ერთი კარისთვის“

ფორმატი: ქეის-დისკუსია, 50 წუთი · **წინასწარი მომზადება სავალდებულოა**

> 📖 **წასაკითხი სემინარამდე:** დარიგება „მე არ მეგონა, რომ ხელშეკრულებას ვაწერდი ხელს“, **ნაწილები V და VIII** · VCLT, **მუხ. 26, 60–62, 65** · კვ. 4-ის დარიგება — **სამართალმემკვიდრეობა** (ნაწილი II)
>
> ✍️ **თან იქონიეთ:** ნაწილი B-ს წერითი პასუხები.

რატომ ეს ქეისი

უნგრეთს სურდა ხელშეკრულებიდან **გასვლა**. მან სასამართლოს **ხუთი** სამართლებრივი საფუძველი წარუდგინა — თითქმის ყველაფერი, რასაც ხელშეკრულებათა სამართალი და სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის სამართალი იცნობს. სასამართლომ **ხუთივე** უარყო.

ეს ქეისი სამ კვირას აერთიანებს: **სამართალმემკვიდრეობა** (კვ. 4 — ხელშეკრულება ჩეხოსლოვაკიის დაშლას „გადაურჩა“), **ხელშეკრულების შეწყვეტა** (კვ. 6) და **სახელმწიფოს პასუხისმგებლობა** (კვ. 10 — აუცილებლობის მდგომარეობა). და ერთ კითხვას სვამს, რომელიც მთელი კურსის ცენტრშია: **რა უფრო ძვირფასია — ხელშეკრულების სტაბილურობა თუ მისი სამართლიანობა?**

ნაწილი A — ფაქტები

ICJ, *Gabčíkovo-Nagymaros Project* (უნგრეთი/სლოვაკეთი), 1997

1. **1977 წლის 16 სექტემბერს** უნგრეთის სახალხო რესპუბლიკამ და ჩეხოსლოვაკიის სოციალისტურმა რესპუბლიკამ ხელი მოაწერეს ხელშეკრულებას დუნაიზე **გაბჩიკოვო-ნადმაროშის რაბების სისტემის** მშენებლობისა და ექსპლუატაციის შესახებ. ხელშეკრულება ძალაში შევიდა **1978 წლის 30 ივნისს** *(პარ. 15)*.
2. პროექტი **„ერთობლივი ინვესტიცია“** იყო: ჰიდროენერგია, ნაოსნობის გაუმჯობესება, წყალდიდობისგან დაცვა. ამავე დროს, მხარეებმა იკისრეს, რომ დუნაის წყლის ხარისხი არ გაუარესდებოდა და ბუნების დაცვის ვალდებულებები შესრულდებოდა *(პარ. 15)*. ხელშეკრულების **მუხ. 15, 19 და 20** მხარეებს წყლის ხარისხის, ბუნებისა და თევზჭერის დაცვისთვის **ერთობლივ, უწყვეტ** ზომებს ავალდებულებდა *(პარ. 107)*.
3. **1989 წელს** უნგრეთმა, გარემოსდაცვითი საფრთხეების მოტივით, თავისი წილი სამუშაოები **შეაჩერა, შემდეგ კი მიატოვა** *(დისპოზიტივი, 1A)*.
4. ჩეხოსლოვაკიამ **1991 წლის ნოემბერში** დაიწყო **„დროებითი გადაწყვეტის“** („ვარიანტი C“) მომზადება — დუნაის ნაწილობრივ გადაგდება საკუთარ ტერიტორიაზე — და **1992 წლის ოქტომბრიდან** ის ამოქმედა *(დისპოზიტივი, 1B–1C)*.
5. **1992 წლის 19 მაისს** უნგრეთმა ხელშეკრულების **შეწყვეტის** შესახებ შეტყობინება გაგზავნა *(1D)*.
6. **1993 წლის 1 იანვარს** ჩეხოსლოვაკია დაიშალა. **სლოვაკეთი** — მემკვიდრე *(2A)*.
7. უნგრეთმა შეწყვეტა **ხუთი** საფუძვლით დაასაბუთა:

#	საფუძველი	უნგრეთის არგუმენტი
1	**აუცილებლობის მდგომარეობა**	ეკოლოგიური საფრთხე სამუშაოების შეჩერებას ითხოვდა
2	**შესრულების შეუძლებლობა** (მუხ. 61)	ხელშეკრულების „არსებითი ობიექტი” — გარემოსთან თავსებადი ერთობლივი ინვესტიცია — **გაქრა**
3	**გარემოებათა ფუნდამენტური ცვლილება** (მუხ. 62)	პოლიტიკური ცვლილებები, ეკონომიკური სიცოცხლისუნარიანობის შემცირება, გარემოსდაცვითი ცოდნისა და სამართლის პროგრესი
4	**არსებითი დარღვევა** (მუხ. 60)	ჩეხოსლოვაკიამ დაარღვია მუხ. 15, 19, 20 და ააშენა „ვარიანტი C”
5	**ახალი გარემოსდაცვითი ნორმები**	საერთაშორისო სამართლის ახალი მოთხოვნები შესრულებას გამორიცხავდა

(პარ. 101–112)

8. სასამართლომ **11 : 4** ხმით დაადგინა, რომ უნგრეთის 1992 წლის შეტყობინებამ ხელშეკრულება **არ შეწყვიტა** *(1D)*; **12 : 3** ხმით — რომ სლოვაკეთი, როგორც ჩეხოსლოვაკიის მემკვიდრე, ხელშეკრულების მხარე გახდა **1993 წლის 1 იანვრიდან** *(2A)*; **13 : 2** ხმით — რომ მხარეებმა **კეთილსინდისიერად უნდა აწარმოონ მოლაპარაკება** ხელშეკრულების მიზნების მისაღწევად *(2B)*.

(ICJ, Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia), Judgment, ICJ Reports 1997, p. 7, paras. 15, 46–48, 101–115, 123, 142, 155)

სამართლებრივი მასალა

წყარო	რელევანტური ნაწილი
VCLT (1969)	მუხ. **26** · **60(1), 60(3)** · **61(1)–(2)** · **62(1)–(2)** · 64 · **65**
ICJ, Fisheries Jurisdiction (1973)	პარ. 36, 43 — მუხ. 62 = ჩვეულება; „essentially different”
ვენის კონვენცია სამართალმემკვიდრეობის შესახებ (1978)	მუხ. **12** — ტერიტორიასთან დაკავშირებული ხელშეკრულებები (კვ. 4)
OpenRewi ch.6 §6.1	გვ. 170–173 — შეწყვეტა და შეჩერება

ნაწილი B — მოსამზადებელი კითხვები (ყველა სტუდენტისთვის)

სემინარამდე **დაწერეთ პასუხები** — თითოეულზე 2–3 წინადადება. ფურცელი თან იქონიეთ.

1. უნგრეთის **ხუთი** საფუძვლიდან რომელია ხელშეკრულებათა სამართლის ინსტრუმენტი, და რომელი — **სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის** სამართლის? რატომ არის ეს განსხვავება მნიშვნელოვანი?
2. ხელშეკრულება **ორმხრივია**. მუხ. 60-ის რომელი პუნქტი გამოიყენება? შეეძლო თუ არა უნგრეთს მასზე დაყრდნობა, თუ **თავად** იყო პირველი, ვინც შესრულება შეწყვიტა?
3. მუხ. 62-ის **რომელი** პირობა არ შესრულდა, სასამართლოს აზრით? რა როლი ითამაშა ხელშეკრულების მუხ. 15, 19 და 20-მა?
4. ⭐ ორივე მხარემ დაარღვია ხელშეკრულება. ხელშეკრულება მაინც **ცოცხალია**. სამართლიანია ეს? დაასაბუთეთ **ორივე** პოზიცია.

რას წაიღებთ ამ სემინარიდან

- ხელშეკრულებიდან გასვლის **ხუთი** სამართლებრივი საფუძვლის გამიჯვნა — და იმის ცოდნა, რომ ისინი **ვიწროდ** განიმარტება
- განსხვავება **ხელშეკრულებათა სამართალსა** (ხელშეკრულება წყდება) და **სახელმწიფოს პასუხისმგებლობის სამართალს** (დარღვევა მართლდება) შორის
- წესი: **საკუთარი დარღვევით** ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლებას ვერ მოიპოვებ
- და იმის გაგება, რომ ICJ ხელშეკრულების **სტაბილურობას** ძალიან მაღლა აყენებს — ხანდახან მხარეთა ნების საწინააღმდეგოდაც

წყაროები

წყარო	ლიცენზია
ICJ, *Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia)*, Judgment, ICJ Reports 1997, p. 7, paras. 15, 46–48, 101–115, 122–123, 142, 155	ოფიციალური დოკუმენტი
ICJ, *Fisheries Jurisdiction (UK v. Iceland)*, Jurisdiction, ICJ Reports 1973, p. 3, paras. 36, 43	ოფიციალური დოკუმენტი
ვენის კონვენცია ხელშეკრულებათა სამართლის შესახებ (1969) — მუხ. 26, 44, 60–62, 64, 65	ოფიციალური დოკუმენტი
ვენის კონვენცია სახელმწიფოთა სამართალმემკვიდრეობის შესახებ ხელშეკრულებებთან მიმართებით (1978) — მუხ. 11, 12, 34	ოფიციალური დოკუმენტი
OpenRewi / Routledge 2024, ch.6 §6.1 (T. Fiskatoris, M. Svicevic), გვ. 166, 170–173	**CC-BY-SA 4.0**